

İÇİNDEKİLER

<u>KONULAR</u>	<u>Madde No</u>	<u>Sahife No</u>
Amaç	1	3
Kapsam	2	3
Tanımlar	3	4
AR-GE Anlaşmaları İçin Belirlenen Muafiyet Süreleri	4	5
Grup Muafiyetinden Yararlanılması İçin Gerekli Ön Koşullar	5	5
AR-GE Anlaşmalarını Grup Muafiyeti Kapsamı Dışına Çıkaran Haller	6	6
Muafiyetin Geri Alınması	7	7
Bildirim	8	7
Tebliğin Uyumlu Eylemlere ve Teşebbüs Birliği Kararlarına Uygulanması	9	7
Kanun'un 6 ıncı Maddesinin Uygulanması	10	7
Yürürlük	11	7
Yürütme	12	7

Araştırma ve Geliştirme Anlaşmalarına İlişkin Grup Muafiyeti Tebliği

Tebliğ No : 2003/2

Araştırma ve geliştirme çalışmalarını (bundan sonra AR-GE olarak anılacaktır) ve AR-GE sonuçlarının birden fazla teşebbüsün katılımı ile ortaklaşa kullanılmasını konu edinen anlaşmalar, çoğu zaman taraflar arasında teknik bilginin yayılma hızını arttırmakta, aynı yöndeki AR-GE çalışmalarının çakışmasını önlemekte ve birbirini tamamlayan teknik bilgilerin karşılıklı değişimi yoluyla yeni gelişmelere yol açmaktadır. Bu tür anlaşmaların teknolojik ve ekonomik gelişmeye katkısı, özellikle yeni ürünlerin piyasaya sunulması ve geliştirilmiş üretim tekniklerinin uygulanması söz konusu olduğunda ortaya çıkmaktadır. AR-GE' nin yaygınlaşması ve etkinliği sayesinde yeni ya da geliştirilmiş ürün veya hizmetlerin pazara girişi ve/veya yeni ya da geliştirilmiş üretim teknikleri sonucu ortaya çıkan fiyat düşüşleri yoluyla tüketicilerin fayda sağlayacağı umulmaktadır. Taraflar ve tüketiciler açısından beklenen yararın elde edilebilmesi, kimi zaman bazı rekabet sınırlamaları ile mümkün olabilmektedir. Ancak rekabetin zorunlu olandan fazla sınırlanmaması, hedeflenen amaçların elde edilebilmesi ve ekonomik etkinliğin sürdürülebilmesi bakımından önemli bir koşuldur. Bu nedenle, söz konusu anlaşmalarda rekabet kurallarının ihlali anlamına gelebilecek nitelikteki sınırlamaların belirlenmesi gerekmektedir.

Hangi tür anlaşmaların grup muafiyeti kapsamına gireceği, Tebliğ'in 2 nci maddesinde belirtilmiştir. Sınai uygulamayı kapsamayan ve araştırma çalışmalarının ortak bir şekilde yürütülmesine ya da araştırma sonuçlarının birlikte geliştirilmesine dair anlaşmalar, genellikle, 4054 sayılı Kanun'un 4 üncü maddesi kapsamına girmemektedir. Ancak bazı hallerde, örneğin tarafların aynı alanda AR-GE yapmaması konusunda anlaşmaları durumunda, söz konusu anlaşmalar Kanun'un 4 üncü maddesi kapsamına girebileceğinden, bu Tebliğin ilgili maddelerine dahil edilmiştir.

Öte yandan, AR-GE sonuçlarının ortak kullanımını kapsayan anlaşmalar, taraflara, geliştirilen ürünlerin nasıl üretileceğini ya da geliştirilen üretim süreçlerinin nasıl uygulanacağını ve fikri hakların veya know-how'ın ne şekilde kullanılacağını birlikte belirleme imkanı verdiği için, çoğu zaman rekabeti sınırlayıcı yükümlülükler içermekte ve Kanun'un 4 üncü maddesi kapsamına girmektedir. Taraflar arasındaki işbirliğinin sınai uygulama aşamasına taşınması nedeniyle, sonuçların ortak kullanımını da içeren bu tür anlaşmalara sağlanan grup muafiyeti, anlaşma konusu ürünlerin ya da anlaşma konusu üretim teknikleri kullanılarak üretilen ürünlerin

Türkiye Cumhuriyeti sınırları dahilinde pazara ilk olarak sürüldüğü tarihten başlamak üzere beş yıl ile sınırlandırılmıştır.

Sınai uygulamayı kapsamayan ve yalnızca AR-GE alanında işbirliği öngören anlaşmalarla, AR-GE sonuçlarının kullanımını da kapsayan anlaşmalar arasında açıkça bir ayırım yapabilmek amacıyla "araştırma ve geliştirme" ile "sonuçların kullanımı" kavramları tanımlanmıştır. AR-GE programının gelişimini tespit edebilmek amacıyla yapılan üretimler ve uygulamalar, bu tür uygulamalar sonucunda ortaya çıkan ürünler pazara sunulmadığı sürece, sonuçların kullanımı olarak değerlendirilemez. "Dünya Ticaret Örgütü Kuruluş Anlaşması" eki "Sübvansiyonlar ve Telafi Edici Tedbirler Anlaşması"nda yer alan "sınai araştırma" ve "rekabet öncesi sınai geliştirme faaliyeti" kavramları bu Tebliğ anlamında sonuçların kullanımını içermediğinden, AR-GE tanımı kapsamında ele alınmaktadır.

Sonuçların ortak kullanımı, AR-GE faaliyetinin doğal bir neticesi olarak değerlendirilebilir. Bu anlaşmalardan beklenen amaçların ve faydaların elde edilebilmesi ve teşebbüslerin muafiyet rejiminden yararlanabilmesi için, bu ortak kullanım, AR-GE konusu ürün ve üretim süreçleri ile ilgili olmalıdır. Bir AR-GE programı çerçevesinde değil de, fikri hakların lisansı, ortak üretim ya da uzmanlaşma gibi başka bir temel amacı bulunan ve AR-GE'ye ilişkin yalnızca tali hükümler içeren anlaşmalar çerçevesinde kaydedilen gelişmeler, AR-GE sonuçlarının ortak kullanımı olarak kabul edilemez. Anlaşma konusu ürünlerin ya da üretim tekniklerinin ortak satışını içeren anlaşmalar da bu Tebliğ ile sağlanan grup muafiyeti kapsamı dışında bırakılmıştır.

Taraflar arasındaki işbirliğinin AR-GE'ye yönelik yapılan anlaşmanın kapsamı dışına çıkması ihtimali dikkate alındığında, söz konusu anlaşmanın amaçlarının ve araştırma-geliştirme çalışmalarının gerçekleştirileceği alanın net bir şekilde tanımlanması zorunluluğu ortaya çıkmaktadır. Anlaşmanın kapsamının, amaçlarının ve çalışma alanlarının belirsiz olması halinde, söz konusu anlaşma grup muafiyeti dışına çıkacaktır.

Taraflar, AR-GE çalışmalarının sonuçlarının ortak kullanımına karar vermemiş olsalar dahi bu çalışmanın sonuçlarına ulaşabilmelidirler. Anlaşmanın, sonuçların ortak kullanımını kapsamaması halinde, tarafların halihazırda var olan teknik bilgileri ve araştırma-geliştirme sonuçlarını bağımsızca kullanabilmeleri gerekmektedir. Bu ön koşullar, taraflar arasında teknik bilginin yayılmasını, AR-GE çalışmalarının çakışmasının önlenmesini ve bu şekilde araştırma-geliştirme maliyetlerinin azaltılmasını, birbirini tamamlayıcı teknik bilgilerin karşılıklı değişimi yoluyla teknik ilerlemelerin kolaylaştırılmasını amaçlamaktadır. Tarafların AR-GE çalışmalarına eşit katkılarının söz konusu olmaması ya da bu çalışma sonuçlarından aynı ölçüde yararlanmayacak olması, AR-GE sonucu ortaya çıkan sonuçların tüm taraflarca elde edilmesine engel teşkil edemez.

Taraflar arasında ortak dağıtım karar verilmemiş ve taraflardan birine ya da taraflarca belirlenecek bir teşebbüse anlaşma konusu ürünlerin üretimi görevi verilmiş ise, üretimi gerçekleştirecek teşebbüsün, tarafların söz konusu ürünlere yönelik siparişlerini karşılaması gerekmektedir. Böylece tüketicilerin anlaşma konusu

ürünleri birden fazla sağlayıcıdan alabilmeleri ve alt pazarlarda taraflar arasında rekabetin devamı mümkün olabilecektir.

Bu Tebliğ ile rekabetin etkin bir şekilde korunmasının yanısıra, AR-GE konusunda işbirliğine giden teşebbüslerin hukuki bakımdan tereddütlerinin giderilmesi amaçlanmaktadır. Bu amaçların gerçekleştirilmesine yönelik uygulamalarda ve düzenlemelerde mümkün olduğunca basit bir idari denetimin ve net bir yasal çerçevenin sağlanması önem kazanmaktadır. Bu nedenle, bu Tebliğ'de, makul görülen rekabet sınırlamalarının da (beyaz liste) yer alması yaklaşımı yerine, yalnızca, teşebbüslerin grup muafiyetinden yararlanabilmesi için gerekli önkoşullara ve anlaşmayı grup muafiyeti kapsamı dışına çıkaracak rekabet sınırlamalarına (kara liste) yer verilmesi yaklaşımı benimsenmiştir. Bu şekilde, belirli konularda işbirliğine giden bazı teşebbüslerce grup muafiyeti kapsamındaki rekabet sınırlamalarına ilişkin hükümlerin anlaşmada bulunması gereken unsurlar olarak değerlendirilmesinin ve böylece zaman zaman anlaşmalarda taraflarca gerek duyulandan daha fazla rekabeti sınırlayıcı yükümlülükler yer verilmesinin önüne geçilmesi kısmen mümkün olabilecektir. Rekabet hukuku bakımından makul görülemeyecek sınırlamaların belirlenerek, işbirliğine yönelik diğer düzenlemelerde teşebbüslere serbestlik tanınması, teşebbüsler arası anlaşmaların ilgili pazarda yaratacağı iktisadi etkilerinin değerlendirilmesine öncelik ve ağırlık verilmesine yönündeki son dönemde benimsenen yaklaşıma da uygun düşmektedir. Bu çerçevede, Tebliğ'de belirtilen türdeki anlaşmaları grup muafiyeti kapsamı dışına çıkaran haller 6 ncı maddede sıralanmıştır.

Rekabet Kurulu yukarıda yer verilen açıklamaları dikkate alarak, bu Tebliğ'in yayımlanmasına karar vermiştir.

Amaç

Madde 1- Bu Tebliğ'in amacı, teşebbüsler arasında yapılan AR-GE anlaşmalarının, 07/12/1994 tarihli ve 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 4 üncü maddesi hükümlerinin uygulanmasından, Kanun'un 1 inci ve 5 inci maddeleri ile 27 nci maddesinin (f) bendine dayanılarak grup olarak muaf tutulmasının koşullarını belirlemektir.

Kapsam

Madde 2- 4054 sayılı Kanun'un 5 inci maddesi ve bu Tebliğ'de yer alan hükümler çerçevesinde,

- a) yeni ürünlerin veya üretim tekniklerinin ortak bir şekilde araştırılması ve geliştirilmesi ile sonuçların ortak kullanımı veya
- b) sonuçların ortak kullanımı aşamasını içermeyecek şekilde yalnızca ürünlerin veya üretim tekniklerinin araştırılması ve geliştirilmesi veya
- c) ürünlerin veya üretim tekniklerinin araştırılması ve geliştirilmesine yönelik olarak daha önce aynı taraflar arasında yapılmış bir anlaşma çerçevesinde elde edilmiş sonuçların ortak kullanımı

amacıyla teşebbüsler arasında yapılan rekabeti sınırlayıcı nitelikteki anlaşmalar bu Tebliğ kapsamındadır.

Ortak üretim, yeniden satış, fikri hakların devri gibi başkaca bir temel amacı bulunan ve ortak AR-GE' ye ilişkin yalnızca tali hükümler içeren anlaşmalar bu Tebliğ ile düzenlenen muafiyet kapsamı dışındadır.

Tanımlar

Madde 3- Bu Tebliğ hükümleri bakımından,

- (a) **Kanun**, 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'u
 - (b) **Araştırma ve geliştirme (AR-GE)**, teknik bilgilerin elde edilmesine, ürün veya üretim süreçlerinin testlere tabi tutulmasına, teorik analizlerin ve gözlemlerin yapılmasına, deneysel üretimler de dahil olmak üzere deneylerin gerçekleştirilmesine, bu hususlar için gerekli tesislerin kurulmasına ve sonuçlarla ilgili fikri hakların elde edilmesine yönelik süreci;
 - (c) **Anlaşma konusu üretim teknikleri**, AR-GE' nin konusu olan ya da AR-GE' nin sonucunda ortaya çıkan üretim süreçlerini ve/veya teknolojilerini,
 - (d) **Anlaşma konusu ürünler**, AR-GE' nin konusu olan ya da AR-GE' nin sonucunda ortaya çıkan mal ve/veya hizmetleri ya da anlaşma konusu üretim teknikleri ile sağlanan veya üretilen mal ve/veya hizmetleri,
 - (e) **Taraf**, anlaşmaya taraf olan teşebbüs veya teşebbüsleri,
 - (f) **Teknik bilgi**, know-how'ı ya da fikri haklarla korunan bilgiyi,
 - (g) **Fikri haklar**, sınai hakları, eser sahibinin haklarını ve komşu hakları,
 - (h) **Sonuçların kullanımı**, anlaşma konusu ürünlerin üretimini veya üretimi ve dağıtımını ve/veya anlaşma konusu üretim tekniklerinin uygulanmasını ya da bu tür bir üretim veya uygulamanın üçüncü kişilerce gerçekleştirilebilmesini sağlamak amacıyla fikri hakların söz konusu üçüncü kişilere devredilmesini ve/veya yine aynı amaçla know-how'ın aktarılmasını,
 - (i) **İlgili pazar**, ilgili ürün pazarı ve coğrafi pazardan oluşan pazarı,
- ifade eder.

Aşağıdaki hallerde AR-GE'nin taraflarca birlikte yürütüldüğü ya da sonuçlarının ortaklaşa kullanıldığı kabul edilir:

- (a) AR-GE çalışmalarının birlikte oluşturulan bir ekip, organizasyon veya teşebbüs tarafından, ya da birlikte tayin edilen üçüncü bir teşebbüs aracılığıyla yürütülmesi ya da taraflar arasında araştırma, geliştirme, üretim veya dağıtım alanlarında uzmanlaşma yoluyla işbölümüne gidilmesi,

- (b) Birinci fıkranın (f) bendi hükmü çerçevesinde, fikri hakların devri veya know-how'ın aktarımı konusunda işbirliği yapılmış olması.

AR-GE Anlaşmaları İçin Belirlenen Muafiyet Süreleri

Madde 4- Yalnızca AR-GE içeren anlaşmalara bu Tebliğ ile tanınan muafiyet, anlaşma süresince geçerlidir. AR-GE sonuçlarının ortak kullanımının da söz konusu olması halinde, muafiyet, anlaşma konusu ürünlerin Türkiye Cumhuriyeti sınırları dahilinde pazara ilk olarak sunulduğu tarihten başlamak üzere beş yıl için daha geçerli olur.

Grup Muafiyetinden Yararlanılması İçin Gerekli Ön Koşullar

Madde 5- Bu Tebliğ ile düzenlenen muafiyetten, aşağıdaki koşulların sağlanması durumunda yararlanılır.

- (a) Anlaşma, sonuçların ortak kullanımını içermekte ve taraflardan en az ikisi ilgili pazarda rakip teşebbüsler konumunda ise, tarafların tümünün ilgili pazardaki toplam pazar paylarının %40'ı aşmaması,
- (b) Anlaşma konusu ürünlerin dağıtım hakkının münhasıran taraflardan birine ya da taraflarca kontrol edilen bir teşebbüse ya da taraflarca birlikte tayin edilen üçüncü bir teşebbüse verilmiş olması halinde ise, tarafların tümünün ilgili pazardaki toplam pazar paylarının %20'yi aşmaması,
- (c) AR-GE'nin kapsamı ve amacının anlaşmada açıkça tanımlanmış olması,
- (d) Anlaşmaya taraf tüm teşebbüslerin çalışma sonuçları konusunda bilgi edinmelerinin sağlanması,
- (e) Anlaşmanın yalnızca AR-GE'ye yönelik olması halinde, tarafların teknik bilgileri ve AR-GE sonuçlarını birbirlerinden bağımsız kullanabilmelerinin engellenmemesi,
- (f) Ortak kullanımın, AR-GE sonuçları ile sınırlı kalması ve bu sonuçların anlaşma konusu ürünlerin üretiminde ya da anlaşma konusu üretim tekniklerinin uygulanmasında asli unsuru teşkil etmesi,
- (g) Taraflar arasındaki anlaşmada anlaşma konusu ürünlerin ortak dağıtımına karar verilmemiş ise, üretimi üstlenen teşebbüs veya teşebbüslerin, tarafların anlaşma konusu ürünlere ilişkin siparişlerini karşılamaları.

Birinci fıkranın (a) ve (b) bendlerine mahsus olmak üzere, anlaşmanın yapıldığı tarih itibarıyla, tarafların ilgili pazardaki toplam pazar paylarının bu bendlerde yer alan eşiklerin üstünde olması halinde grup muafiyetinden yararlanılamaz. Anlaşmanın yapıldığı tarih itibarıyla grup muafiyeti kapsamına giren ancak araştırma programı devam ederken söz konusu eşikleri aşan teşebbüsler arasında yapılan anlaşmalar da, bu eşiklerin aşıldığı yılı takip eden yılın bitiminden itibaren bu Tebliğ kapsamı dışına çıkar.

Anlaşma konusu ürünler taraflarca başka bir mal veya hizmetin üretiminde kullanılan hammadde veya ara malı niteliğindeyse, bu ürünlerin nihai mal veya hizmetin asli unsurunu teşkil etmesi halinde, tarafların toplam pazar payının hesaplanmasında söz konusu nihai mal veya hizmete ilişkin pazar esas alınır.

AR-GE Anlaşmalarını Grup Muafiyeti Kapsamı Dışına Çıkaran Haller

Madde 6- Aşağıdaki hallerden bir veya birkaçını içeren ya da bu yönde sonuçlar doğuran anlaşmalar bu Tebliğ ile sağlanan grup muafiyetinden yararlanamaz. Söz konusu haller şunlardır:

- a) Tarafların bir veya birkaçının, aralarındaki AR-GE anlaşmasının konusu ile bağlantılı olmayan alanlarda ya da anlaşmanın sona ermesinden sonra AR-GE anlaşmasının konusuyla ilgili bir alanda, bağımsız olarak tek başına ya da üçüncü kişilerle birlikte AR-GE faaliyetlerini yürütme özgürlüğünün kısıtlanması,
- b) Tarafların, AR-GE ile ilgili olan veya AR-GE sonuçlarının korunmasına yarayan fikri hakların geçerliliğine programın tamamlanmasından veya anlaşmanın sona ermesinden sonra itiraz etme haklarının ortadan kaldırılması,
- c) Anlaşma konusu ürünlerin satış miktarının birlikte belirlenmesi ya da tarafların bir veya birkaçının söz konusu ürünlerin satış miktarını bağımsız olarak belirleme yetkilerinin sınırlandırılması,
- d) Sonuçların ortak kullanımını içermeyen anlaşmalarda, her bir tarafın üreteceği miktarın birlikte belirlenmesi, ya da tarafların bir veya birkaçının söz konusu ürünlerin üretim miktarını bağımsız olarak belirleme yetkilerinin sınırlandırılması,
- e) Anlaşma konusu ürünlerin satış fiyatlarının ve/veya satış koşullarının birlikte belirlenmesi ya da söz konusu ürünlere ilişkin tarafların bir veya birkaçının satış fiyatlarını ve/veya satış koşullarını bağımsız olarak belirleme yetkilerinin sınırlandırılması,
- f) Taraflar arasında müşteri ya da bölge paylaşımı,
- g) AR-GE sonuçlarının taraflarca ortak kullanımının öngörülmediği ya da böyle bir kullanımın gerçekleşmediği durumlarda, tarafların bir veya birkaçının, anlaşma konusu ürünlerin üretilmesine ya da anlaşma konusu üretim tekniklerinin uygulanmasına yönelik olarak üçüncü kişilere lisans vermesinin yasaklanması,
- h) Başta fikri hakların kullanılması yoluyla olmak üzere çeşitli tedbirlerle, taraflarca ya da taraflardan birinin rızasıyla pazara yasal olarak sunulmuş anlaşma konusu ürünlerin dağıtıcılar tarafından elde edilmesinin ve/veya pazara sunulmasının ya da kullanıcılar tarafından elde edilmesinin engellenmesi.

Muafiyetin Geri Alınması

Madde 7- Rekabet Kurulu, bu Tebliğ çerçevesinde Kanun'un 4 üncü maddesi hükümlerinin uygulanmasından muaf olan bir anlaşmanın, Kanun'un 5 inci maddesinde düzenlenen şartlarla bağdaşmaz etkilere sahip olduğunu ve özellikle;

- a) Mal veya hizmetin ya da pazarın özel yapısı nedeniyle mevcut anlaşmanın varlığının, ilgili pazara üçüncü kişilerin girişini engellediğini veya,
- b) Herhangi objektif ve haklı bir neden olmaksızın, tarafların, ortak AR-GE faaliyetlerinin sonuçlarını kullanmadıklarını veya,
- c) Ülkenin tamamında ya da bir bölümünde, anlaşma konusu ürünler ile tüketiciler ve kullanıcılar gözünde özellikleri, fiyatları ve kullanım amaçları açısından eş değer olarak kabul edilen ürünler bakımından pazardaki teşebbüsler arasında etkin bir rekabetin mevcut olmadığını

tespit ederse, Tebliğ ile sağlanan muafiyeti söz konusu anlaşmaya yönelik olarak geri alabilir. Bu durumda Rekabet Kurulu, nihai kararını vermeden önce tarafların yazılı ve/veya sözlü görüşlerini ister.

Geri alma kararına kadar, söz konusu anlaşmanın Kanun'un 4 üncü maddesi hükümlerinin uygulanmasından muaf olduğu kabul edilir.

Bildirim

Madde 8- Bu Tebliğ ile sağlanan grup muafiyeti kapsamına giren AR-GE anlaşmaları, Kanun'un 10 uncu ve 12 nci maddelerinde belirtilen ve 12/08/1997 tarihli ve 23078 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 1997/2 sayılı Tebliğ ile düzenlenen bildirim yükümlülüğüne tabi değildir.

Tebliğin Uyumlu Eylemlere ve Teşebbüs Birliği Kararlarına Uygulanması

Madde 9- Bu Tebliğ hükümleri, uygun olduğu ölçüde teşebbüsler arasındaki uyumlu eylemlere ve teşebbüs birliği kararlarına da uygulanır.

Kanun'un 6 inci Maddesinin Uygulanması

Madde 10- Bu Tebliğ hükümlerine göre tanınmış olan muafiyet Kanun'un 6 ncı maddesinin uygulanmasını engellemez.

Yürürlük

Madde 11- Bu Tebliğ yayımı tarihinde yürürlüğe girer. Bu Tebliğ'in yürürlüğe girdiği tarihten önce yapılan ve Tebliğ'de düzenlenen koşullara uygun olan anlaşmalar da Tebliğ'in kapsamında sayılır.

Yürütme

Madde 12- Bu Tebliğ hükümlerini Rekabet Kurumu Başkanı yürütür.